

USTAWA
z dnia 7 lipca 2005 r.

o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa¹⁾

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Opracowano na podstawie: Dz. U. z 2005 r. Nr 169, poz. 1414, z 2009 r. Nr 42, poz. 337, z 2011 r. Nr 106, poz. 622, Nr 161, poz. 966.

Art. 1.

Ustawa określa zasady jawności działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa, zasady wykonywania zawodowej działalności lobbingowej, formy kontroli zawodowej działalności lobbingowej oraz zasady prowadzenia rejestru podmiotów wykonujących zawodową działalność lobbingową.

Art. 2.

1. W rozumieniu ustawy działalnością lobbingową jest każde działanie prowadzone metodami prawnie dozwolonymi zmierzające do wywarcia wpływu na organy władzy publicznej w procesie stanowienia prawa.
2. W rozumieniu ustawy zawodową działalnością lobbingową jest zarobkowa działalność lobbingowa prowadzona na rzecz osób trzecich w celu uwzględnienia w procesie stanowienia prawa interesów tych osób.
3. Zawodowa działalność lobbingowa może być wykonywana przez przedsiębiorcę albo przez osobę fizyczną niebędącą przedsiębiorcą na podstawie umowy cywilnoprawnej.

Rozdział 2

Zasady jawności działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa

Art. 3.

1. Rada Ministrów prowadzi wykaz prac legislacyjnych Rady Ministrów, zwany dalej „wykazem”, obejmujący:
 - 1) projekty założeń projektów ustaw;
 - 2) projekty ustaw;
 - 3) projekty rozporządzeń Rady Ministrów.
2. Wykaz zawiera w szczególności:
 - 1) zwięzłą informację o przyczynach i potrzebie wprowadzenia rozwiązań, które planuje się zawrzeć w projekcie;

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się następujące ustawy: ustawę z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora, ustawę z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów oraz ustawę z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej.

- 2) wskazanie istoty rozwiązań, które planuje się zawrzeć w projekcie;
 - 3) wskazanie organu odpowiedzialnego za opracowanie projektu;
 - 4) imię i nazwisko oraz stanowisko lub funkcję osoby odpowiedzialnej za opracowanie projektu;
 - 5) wskazanie organu odpowiedzialnego za przedłożenie projektu Radzie Ministrów;
 - 6) informację o rezygnacji z prac nad projektem, z uwzględnieniem przyczyny tej rezygnacji – w przypadku rezygnacji z prac nad projektem.
3. Wykaz podlega udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 3a.

1. Rada Ministrów lub jej organ pomocniczy może określić termin planowanego przyjęcia przez Radę Ministrów projektu objętego wykazem.
2. Rada Ministrów przedstawia Sejmowi, raz na 6 miesięcy roku kalendarzowego, wykaz w zakresie projektów ustaw, co do których określono planowany termin ich przyjęcia przez Radę Ministrów.

Art. 4.

1. Prezes Rady Ministrów i ministrowie prowadzą odpowiednio wykazy prac legislacyjnych obejmujące projekty rozporządzeń Prezesa Rady Ministrów i ministrów.
2. W wykazach, o których mowa w ust. 1, określa się planowany termin wydania rozporządzenia. Przepisy art. 3 ust. 2 pkt 1, 2, 4 i 6 oraz ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 5.

Projekty założeń projektów ustaw, projekty ustaw oraz projekty rozporządzeń podlegają udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej z chwilą przekazania projektów do uzgodnień z członkami Rady Ministrów.

Art. 6.

Z chwilą udostępnienia w Biuletynie Informacji Publicznej wykazów, o których mowa w art. 3 i art. 4, albo – w przypadku gdy projekt nie był zawarty w żadnym z tych wykazów – z chwilą udostępnienia projektu w Biuletynie Informacji Publicznej, udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej podlegają również wszelkie dokumenty dotyczące prac nad projektem.

Art. 7.

1. Z chwilą udostępnienia w Biuletynie Informacji Publicznej wykazów, o których mowa w art. 3 i art. 4, albo – w przypadku gdy projekt nie był zawarty w żadnym z tych wykazów – z chwilą udostępnienia projektu w Biuletynie Informacji Publicznej, każdy może zgłosić zainteresowanie pracami nad projektem założeń projektu ustawy, projektem ustawy lub projektem rozporządzenia.
2. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1, wnosi się na urzędowym formularzu do organu odpowiedzialnego za:

- 1) przedłożenie projektu założeń projektu ustawy lub projektu ustawy Radzie Ministrów;
 - 2) opracowanie projektu rozporządzenia.
3. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1, podlega udostępnieniu, z wyjątkiem adresów osób fizycznych, w Biuletynie Informacji Publicznej jako dokument dotyczący prac nad projektem założeń projektu ustawy, projektem ustawy albo projektem rozporządzenia.
4. Podmiot dokonujący zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, podaje w zgłoszeniu:
- 1) imiona i nazwiska oraz adresy osób uprawnionych do reprezentowania tego podmiotu w pracach nad projektem założeń projektu ustawy, projektem ustawy lub projektem rozporządzenia;
 - 2) jeżeli występuje na rzecz osoby prawnej - nazwę i siedzibę tej osoby;
 - 3) jeżeli występuje na rzecz podmiotu innego niż osoba prawna - odpowiednio, jego imię i nazwisko oraz adres albo jego nazwę i siedzibę;
 - 4) interes, który w odniesieniu do danej regulacji zamierza chronić oraz rozwiązanie prawne, o którego uwzględnienie będzie zabiegać.
5. Do zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, załącza się:
- 1) w przypadku gdy podmiot dokonujący zgłoszenia występuje w ramach zawodowej działalności lobbingowej – zaświadczenie albo oświadczenie o wpisie do rejestru podmiotów wykonujących zawodową działalność lobbingową;
 - 2) w przypadku gdy podmiot dokonujący zgłoszenia występuje na rzecz osoby prawnej zarejestrowanej w Krajowym Rejestrze Sądowym – wyciąg albo oświadczenie o wpisie do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym dotyczącym tej osoby prawnej.
- 5a. Oświadczenia, o których mowa w ust. 5, składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań.
6. Podmioty, które zgłosiły zainteresowanie pracami nad projektem założeń projektu ustawy, projektem ustawy lub projektem rozporządzenia, są obowiązane zgłosić zmiany danych podlegających zgłoszeniu w terminie 7 dni od dnia ich wystąpienia odpowiednio organowi odpowiedzialnemu za:
- 1) przedłożenie projektu założeń projektu ustawy lub projektu ustawy Radzie Ministrów;
 - 2) opracowanie projektu rozporządzenia.
7. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:
- 1) tryb zgłaszania zainteresowania pracami nad projektem założeń projektu ustawy, projektem ustawy lub projektem rozporządzenia,
 - 2) wzór urzędowego formularza zgłoszenia zainteresowania pracami nad projektem założeń projektu ustawy, projektem ustawy lub projektem rozporządzenia
- kierując się potrzebą ułatwienia dokonywania zgłoszeń.

Art. 8.

1. Po wniesieniu projektu ustawy do Sejmu może zostać przeprowadzone, na zasadach określonych w regulaminie Sejmu, wysłuchanie publiczne dotyczące tego projektu.
2. Podmiot, który zgłosił zainteresowanie pracami nad projektem ustawy może, na zasadach określonych w regulaminie Sejmu, wziąć udział w wysłuchaniu publicznym dotyczącym tego projektu.

Art. 9.

1. Podmiot odpowiedzialny za opracowanie projektu rozporządzenia może przeprowadzić wysłuchanie publiczne dotyczące tego projektu.
2. Informacja o terminie wysłuchania publicznego dotyczącego projektu rozporządzenia podlega udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej co najmniej na 7 dni przed dniem wysłuchania publicznego.
3. Prawo wzięcia udziału w wysłuchaniu publicznym, o którym mowa w ust. 1, ma każdy podmiot, który zgłosił zainteresowanie pracami nad projektem rozporządzenia co najmniej na 3 dni przed dniem wysłuchania publicznego.
4. Jeżeli ze względów lokalowych lub technicznych, w szczególności ze względu na liczbę osób chętnych do wzięcia udziału w wysłuchaniu publicznym, nie jest możliwe zorganizowanie wysłuchania publicznego dotyczącego projektu rozporządzenia, podmiot uprawniony do jego organizacji może:
 - 1) zmienić termin lub miejsce wysłuchania publicznego podając w Biuletynie Informacji Publicznej przyczyny tej zmiany oraz nowy termin lub miejsce wysłuchania publicznego;
 - 2) odwołać wysłuchanie publiczne podając w Biuletynie Informacji Publicznej przyczyny odwołania.
5. Podmiot organizujący wysłuchanie publiczne w szczególności:
 - 1) kieruje przebiegiem wysłuchania publicznego;
 - 2) zapewnia niezakłócony przebieg wysłuchania publicznego;
 - 3) udziela głosu uczestnikom wysłuchania publicznego.
6. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, tryb przeprowadzania wysłuchania publicznego dotyczącego projektów rozporządzeń i sposób dokumentowania jego przebiegu, mając na uwadze zapewnienie identyfikacji osób uczestniczących w wysłuchaniu publicznym, swobody prezentacji racji i argumentów uczestników wysłuchania publicznego oraz sprawnego przebiegu wysłuchania.

Rozdział 3**Rejestr podmiotów wykonujących zawodową działalność lobbingową oraz zasady wykonywania zawodowej działalności lobbingowej****Art. 10.**

1. Tworzy się rejestr podmiotów wykonujących zawodową działalność lobbingową, zwany dalej „rejestrem”.
2. Minister właściwy do spraw administracji publicznej prowadzi rejestr w postaci bazy danych zapisanej na informatycznych nośnikach danych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. Nr 64, poz. 565).

3. Rejestr zawiera następujące dane:
 - 1) firmę, siedzibę i adres przedsiębiorcy wykonującego zawodową działalność lobbingową albo imię, nazwisko i adres osoby fizycznej niebędącej przedsiębiorcą wykonującej zawodową działalność lobbingową;
 - 2) w przypadku przedsiębiorców wykonujących zawodową działalność lobbingową - numer w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym albo numer w ewidencji działalności gospodarczej.
4. Rejestr jest jawny.
5. Informacje zawarte w rejestrze podlegają udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej, z wyjątkiem adresów osób fizycznych.

Art. 11.

1. Wpis do rejestru jest dokonywany na podstawie zgłoszenia.
2. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1, wnosi się na urzędowym formularzu i podaje się w nim:
 - 1) firmę, siedzibę i adres przedsiębiorcy wykonującego zawodową działalność lobbingową albo imię, nazwisko i adres osoby fizycznej niebędącej przedsiębiorcą wykonującej zawodową działalność lobbingową;
 - 2) w przypadku przedsiębiorców wykonujących zawodową działalność lobbingową - numer w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym albo numer w ewidencji działalności gospodarczej.
3. Do zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, załącza się:
 - 1) dowód wniesienia opłaty za dokonanie wpisu do rejestru lub jego kopię;
 - 2) kopie stron dokumentu potwierdzającego tożsamość – w przypadku osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami, wykonujących zawodową działalność lobbingową na podstawie umowy cywilnoprawnej.
4. W przypadku stwierdzenia w zgłoszeniu, o którym mowa w ust. 1, braków formalnych, organ prowadzący rejestr wzywa podmiot dokonujący zgłoszenia do usunięcia braków.
5. W przypadku oczywistej bezzasadności zgłoszenia lub nieusunięcia, w terminie 7 dni, pomimo wezwania organu prowadzącego rejestr, braków formalnych zgłoszenia, organ prowadzący rejestr odmawia dokonania wpisu do rejestru. Odmowa dokonania wpisu następuje w drodze decyzji administracyjnej.
6. Wpis do rejestru jest odpłatny. Opłatę za wpis do rejestru uiszcza się dokonując zgłoszenia. Opłata nie może przekroczyć 100 zł.
7. Podmioty wpisane do rejestru mają obowiązek zgłosić organowi prowadzącemu rejestr zmiany danych podlegających wpisowi do rejestru w terminie 7 dni od dnia ich wystąpienia.
8. Organ prowadzący rejestr wydaje na żądanie podmiotu wpisanego do rejestru zaświadczenie o wpisie do rejestru.
9. Organ prowadzący rejestr na wniosek podmiotu wpisanego do rejestru wykreśla ten podmiot z rejestru.
10. Minister właściwy do spraw administracji publicznej określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) sposób zgłaszania i dokonywania wpisów w rejestrze i ich aktualizacji, w tym wzór formularza zgłoszenia,
 - 2) (uchylony),
 - 3) wzór zaświadczenia o wpisie do rejestru,

- 4) wysokość opłaty za wpis do rejestru, ustalonej na poziomie niestanowiącym ograniczenia w zgłaszaniu zawodowej działalności lobbingowej do rejestru
- kierując się potrzebą ułatwienia dokonywania zgłoszeń.

Art. 12.

Zawodowa działalność lobbingowa może być wykonywana po uzyskaniu wpisu do rejestru.

Art. 13.

W przypadku wydania na podstawie art. 41 Kodeksu karnego lub art. 9 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. Nr 197, poz. 1661, z późn. zm.²⁾), prawomocnego orzeczenia zakazującego wykonywania zawodowej działalności lobbingowej organ prowadzący rejestr wykreśla z rejestru przedsiębiorcę albo osobę fizyczną, których dotyczy to orzeczenie. Wykreślenie z rejestru następuje w drodze decyzji administracyjnej.

Art. 14.

1. Podmiot wykonujący zawodową działalność lobbingową ma prawo wykonywać tę działalność także w siedzibie urzędu obsługującego organ władzy publicznej.
2. Kierownik urzędu, o którym mowa w ust. 1, zapewnia podmiotom wykonującym zawodową działalność lobbingową wpisanym do rejestru dostęp do kierowanego przez siebie urzędu w celu umożliwienia właściwego reprezentowania interesów podmiotów, na rzecz których jest wykonywana ta działalność.
3. Zasady wykonywania zawodowej działalności lobbingowej na terenie Sejmu i Senatu określają odpowiednio regulamin Sejmu i regulamin Senatu.

Art. 15.

1. Podmiot wykonujący zawodową działalność lobbingową jest obowiązany doręczyć organowi władzy publicznej lub pracownikowi urzędu obsługującego organ władzy publicznej, przed którym występuje, zaświadczenie albo oświadczenie o wpisie do rejestru, o którym mowa w art. 11, oraz oświadczenie wskazujące podmioty, na rzecz których wykonuje tę działalność.
2. Do oświadczeń, o których mowa w ust. 1, przepis art. 7 ust. 5a stosuje się odpowiednio.

Rozdział 4

Kontrola zawodowej działalności lobbingowej

Art. 16.

1. Organy władzy publicznej są obowiązane niezwłocznie udostępniać w Biuletynie Informacji Publicznej informacje o działaniach podejmowanych wobec nich przez podmioty wykonujące zawodową działalność lobbingową, wraz ze wskazaniem oczekiwanego przez te podmioty sposobu rozstrzygnięcia.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. z 2004 r. Nr 93, poz. 889, Nr 191, poz. 1956 i Nr 243, poz. 2442 oraz z 2005 r. Nr 157, poz. 1316.

2. Kierownicy urzędów obsługujących organy władzy publicznej, każdy w zakresie swojego działania, określą szczegółowy sposób postępowania pracowników podległego urzędu z podmiotami wykonującymi zawodową działalność lobbingsową oraz z podmiotami wykonującymi bez wpisu do rejestru czynności z zakresu zawodowej działalności lobbingsowej, w tym sposób dokumentowania podejmowanych kontaktów.

Art. 17.

W przypadku stwierdzenia, że czynności wchodzące w zakres zawodowej działalności lobbingsowej są wykonywane przez podmiot niewpisany do rejestru, właściwy organ władzy publicznej niezwłocznie informuje o tym na piśmie ministra właściwego do spraw administracji publicznej.

Art. 18.

1. Kierownicy urzędów obsługujących organy władzy publicznej opracowują raz w roku, do końca lutego, informację o działaniach podejmowanych wobec tych organów w roku poprzednim przez podmioty wykonujące zawodową działalność lobbingsową.
2. Informacja, o której mowa w ust. 1, zawiera:
 - 1) określenie spraw, w których zawodowa działalność lobbingsowa była podejmowana;
 - 2) wskazanie podmiotów, które wykonywały zawodową działalność lobbingsową;
 - 3) określenie form podjętej zawodowej działalności lobbingsowej, wraz ze wskazaniem, czy polegała ona na wspieraniu określonych projektów, czy też na występowaniu przeciwko tym projektom;
 - 4) określenie wpływu, jaki wywarł podmiot wykonujący zawodową działalność lobbingsową w procesie stanowienia prawa w danej sprawie.
3. Informacja, o której mowa w ust. 1, podlega niezwłocznie udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej.

Rozdział 5

Sankcje za naruszenie przepisów ustawy

Art. 19.

1. Podmiot, który wykonuje czynności wchodzące w zakres zawodowej działalności lobbingsowej bez wpisu do rejestru, podlega karze pieniężnej w wysokości od 3 000 zł do 50 000 zł.
2. Karę, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji administracyjnej minister właściwy do spraw administracji publicznej.
3. Przy ustalaniu wysokości kary pieniężnej uwzględnia się stopień wpływu podmiotu, o którym mowa w ust. 1, na określone rozstrzygnięcie organu władzy publicznej dotyczące stanowienia prawa oraz zakres i charakter podjętych przez ten podmiot czynności z zakresu zawodowej działalności lobbingsowej.
4. Karę pieniężną można nakładać wielokrotnie, jeżeli czynności z zakresu zawodowej działalności lobbingsowej są kontynuowane bez wpisu do rejestru.

Art. 20.

1. Środki finansowe uzyskane z kar pieniężnych, o których mowa w art. 19, stanowią dochód budżetu państwa.
2. Karę pieniężną uiszcza się w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja ministra właściwego do spraw administracji publicznej stała się ostateczna, na rachunek bankowy urzędu obsługującego ten organ.
3. Koszty związane z uiszczeniem kary pieniężnej pokrywa wpłacający.

Rozdział 6**Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe****Art. 21.**

W ustawie z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz.U. z 2003 r. Nr 221, poz. 2199, z 2004 r. Nr 116, poz. 1202 i Nr 210, poz. 2135 oraz z 2005 r. Nr 48, poz. 446) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 18 dodaje się ust. 3a i 3b w brzmieniu:

„3a. Przewodniczący klubu lub koła jest obowiązany podać odpowiednio Marszałkowi Sejmu albo Marszałkowi Senatu następujące dane dotyczące pracowników biura klubu lub koła oraz społecznych współpracowników:

- 1) imię (imiona) i nazwisko;
- 2) datę urodzenia;
- 3) miejsce zatrudnienia w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura klubu lub koła albo społecznym współpracownikiem;
- 4) źródła dochodów w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura klubu lub koła albo społecznym współpracownikiem;
- 5) informację o wykonywanej działalności gospodarczej w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura klubu lub koła albo społecznym współpracownikiem.

3b. Dane, o których mowa w ust. 3a, są jawne i są podawane do wiadomości publicznej odpowiednio przez Marszałka Sejmu albo Marszałka Senatu w formie zapisu elektronicznego.”;

2) w art. 23 dodaje się ust. 4a i 4b w brzmieniu:

„4a. Poseł lub senator jest obowiązany podać odpowiednio Marszałkowi Sejmu albo Marszałkowi Senatu następujące dane dotyczące pracowników biura oraz społecznych współpracowników:

- 1) imię (imiona) i nazwisko;
- 2) datę urodzenia;
- 3) miejsce zatrudnienia w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura albo społecznym współpracownikiem;
- 4) źródła dochodów w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura albo społecznym współpracownikiem;

5) informację o wykonywanej działalności gospodarczej w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura albo społecznym współpracownikiem.

4b. Dane, o których mowa w ust. 4a, są jawne i są podawane do wiadomości publicznej odpowiednio przez Marszałka Sejmu albo Marszałka Senatu w formie zapisu elektronicznego.”.

Art. 22.

W ustawie z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (Dz. U. z 2003 r. Nr 24, poz. 199 i Nr 80, poz. 717 oraz z 2004 r. Nr 238, poz. 2390 i Nr 273, poz. 2703) dodaje się art. 39a w brzmieniu:

„Art. 39a. 1. Minister podaje Prezesowi Rady Ministrów następujące dane dotyczące pracowników zatrudnionych w gabinecie politycznym ministra:

- 1) imię (imiona) i nazwisko;
- 2) datę urodzenia;
- 3) miejsce zatrudnienia w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została zatrudniona w gabinecie politycznym ministra;
- 4) źródła dochodów w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została zatrudniona w gabinecie politycznym ministra;
- 5) informację o wykonywanej działalności gospodarczej w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została zatrudniona w gabinecie politycznym ministra.

2. Dane, o których mowa w ust. 1, podlegają udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej.”.

Art. 23.

W ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U z 2003 r. Nr 159, poz. 1548, z późn. zm.³⁾) w art. 6 w ust. 1 w pkt 6 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 7 w brzmieniu:

„7) prowadzenia rejestru podmiotów wykonujących zawodową działalność lobbingową.”.

Art. 24.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, Nr 190, poz. 1864, z 2004 r. Nr 19, poz. 177, Nr 69, poz. 624, Nr 91, poz. 873, Nr 96, poz. 959, Nr 116, poz. 1206, Nr 141, poz. 1492, Nr 238, poz. 2390, Nr 240, poz. 2408 i Nr 273, poz. 2702 oraz z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 33, poz. 288 i Nr 155, poz. 1298.